Silvertall

Pinus parviflora

I korthet

- *Pinus parviflora* – tallväxter (Pinaceae).
- Hemma i bergen i Japan och på den sydkoreanska ön Ulleungdo.
- Vintergrönt barrträd med korta, blågröna, ofta lätt vridna barr som sitter fem och fem.
- Sätter små kottar redan som ungt träd; kottarna sitter kvar i flera år.
- Ute året runt i sol; på vintern skyddas skålen mot hård frost, och trädet ska stå ljust.
- Växer långsamt och behöver ett mycket väldränerat odlingsmedium.
- Fröna blötläggs och får cirka 3 månader i kylskåp; inte alla frön gror.

Det här kan du se fram emot

Med fröna av silvertall har du grunden till en klassisk, vinterhärdig bonsai som du själv formar från den första groddplantan. Fröna behöver först cirka 3 månader i kylskåpet och gror sedan oregelbundet – inte alla frön gror. De första åren låter du den unga tallen växa fritt så att stammen blir kraftig. Silvertall växer långsamt, så formen byggs upp i lugn takt under många år.

Många förknippar bonsai med ett färdigt litet träd från butiken. Med frön börjar du ett steg tidigare – och det ger dig något som ett köpt träd aldrig kan: Du bestämmer själv formen från den allra första groddplantan, och du kan odla arter som sällan eller aldrig säljs som färdiga bonsai. Det kräver tålamod, för det tar några år innan fröplantan har blivit ett riktigt bonsaiträd. I gengäld är trädet ditt eget från början till slut. Här nedan hittar du det du behöver veta för att komma bra igång med just den här arten.

Introduktion

Silvertall (*Pinus parviflora*) är ett vintergrönt barrträd i familjen tallväxter. Den hör till de fembarriga tallarna: Barren sitter fem och fem, är korta, blågröna och ofta lätt vridna – på japanska heter trädet goyomatsu, ”femnålstall”, och i bonsaivärlden även himekomatsu. Arten växer vilt i bergen i Japan, ofta på soliga, steniga sluttningar, och dessutom på den sydkoreanska ön Ulleungdo. Till Europa kom den 1861. Artnamnet parviflora betyder ”småblommig” och syftar på de små kottar som trädet sätter redan som ungt och behåller i flera år. Med åldern får silvertallen en bred krona med vågräta grenar och en grå, fjällig bark. I Japan är den en av de mest uppskattade bonsaiarterna. Många av de kortbarriga tallar som säljs som bonsai är särskilda sorter som är ympade på japansk svarttall.

Fröplantor är inte sortäkta: Barrens längd kan variera från planta till planta, och de växer långsammare än ympade träd.

Förökning

Fröna har en djup vila och behöver en lång kall period. Lägg dem i ljummet vatten i 24 timmar, blanda dem med lätt fuktig sand i en sluten påse och ställ påsen i kylskåpet vid cirka 2–5 °C i cirka 3 månader – inte i frysen. Titta till påsen varannan vecka; gror några av fröna redan, sås de genast. Så sedan fröna cirka 1 cm djupt i fuktig såjord eller kokossåmull och håll dem jämnt fuktiga vid cirka 15–20 °C. Groningen är oregelbunden: De första groddplantorna kan komma efter några veckor, andra först mycket senare, och inte alla frön gror. Groddplantor av tall är känsliga för svampangrepp:

Säkerhet: Frön, näringsämnen och odlingsmedier är inte avsedda att ätas – varken av människor eller djur. Vissa arter är giftiga, så förvara dem oåtkomligt för barn och djur.

Ge dem ljus och luft och vattna inte för mycket. När de har fått sina första riktiga barr skolas de om till egna krukor med pikeringsjord.

Placering och ljus

Silvertall ska stå ljust till soligt året runt, gärna i full sol. Mycket varma sommardagar kan lite skugga mitt på dagen vara en fördel. I skugga blir barren långa och skotten svaga. Groddplantor som har såtts inomhus vänjs gradvis vid att stå ute och flyttas ut först när det inte längre finns risk för nattfrost.

Vattning och näringsämnen

Silvertallen tål inte att stå blött. Vattna ordentligt, men först när odlingsmediet nästan har torkat i ytan, och se till att överskottsvattnet kan rinna undan. Du kan också doppa hela skålen i vatten tills det inte stiger upp fler luftbubblor, och sedan låta den rinna av. Från april till september ges flytande bonsainäring var fjärde vecka; organisk långtidsnäring går också bra.

Odlingsmedium

Odlingsmediet ska vara mycket väldränerat. Färdig bonsaijord är en bra grund – till tall gärna blandad med extra kvartssand. Till unga plantor passar pikeringsjord med kvartssand. Unga plantor planteras om vart annat till vart tredje år på våren, innan knopparna slår ut, äldre träd mer sällan. Ta inte bort all gammal jord vid omplanteringen: Tallens rötter lever tillsammans med svampar (mykorrhiza), som trädet har nytta av.

Beskärning

Låt unga tallar växa fritt de första åren så att stammen blir kraftig. Senare formas trädet genom att styra de nya skotten: På våren nyps de nya skotten (”ljusen”) ner med ungefär en tredjedel innan barren vecklar ut sig – det ger kortare barr och fler knoppar. På hösten och vintern kan du gallra bland de gamla barren och ta bort för täta grenar så att ljuset når in i kronan. Silvertall tål inte att alla nya skott tas bort på en gång, så som man gör med svarttall.

Övervintring

Silvertall är härdig och ska stå ute hela vintern – den behöver både kyla och ljus. Lätt frost skadar inte. I en skål är rötterna dock mycket mer utsatta än i marken, och när odlingsmediet fryser hårt kan skålen spricka. Skydda därför skålen i god tid när det väntas flera dygn med frost eller nattfrost under ca -5 °C: Gräv ner skålen i trädgården så att bara stam och krona är ovanför jord, och täck jorden med löv – eller ställ skålen i torr sand i en frigolitlåda. Som vintergrönt träd ska tallen stå ljust även på vintern; måste den in en period, så i ett kallt, ljust utrymme, t.ex. ett ouppvärmt växthus eller ett förråd med fönster. Groddplantor ska under sin första vinter alltid stå frostfritt och ljust, t.ex. i ett ouppvärmt rum vid 0–5 °C. Vintergröna träd avdunstar vatten även på vintern: Vattna under frostfria dagar så att odlingsmediet aldrig torkar ut helt, och ge ingen näring. Skydda trädet mot uttorkande vind och stark vintersol medan rötterna är frusna.

Viktiga odlingstips

Det mesta som går fel vid sådd beror på för mycket vatten eller för lite ljus. Jag rekommenderar ett lätt, näringsfattigt såmedium som såjord eller kokossåmull, så att de fina rötterna inte ruttnar. När groddplantorna ska skolas om ger pikeringsjord med kvartssand god dränering och ett stabilt rotsystem. Senare, när trädet ska formas som bonsai, är min färdigblandade bonsaijord en bra grund. Ha tålamod: Frön från samma påse gror inte alltid samtidigt, så låt såbrättet stå kvar även om de första groddplantorna redan har kommit upp.